

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Центр заочної форми навчання

Кафедра банківської справи

Допустити до захисту
Завідувач кафедри _____
(підпис)

(прізвище та ініціали)
“ ____ ” _____ 20__ року

Дипломна робота

за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр

з теми **"Роль банківського кредитування у забезпеченні сталого розвитку
аграрного сектору економіки України"**

Виконала: студентка 6 курсу, групи М 10

8.03050802 Банківська справа

Пужакова Л.І.

Керівник: к.е.н., доцент Жердецька Л.В.

Рецензент: Начальник Саратського
відділення АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Атанасова М.Ф.

ОДЕСА - 2015 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	5
1.1. Наукові основи сталого розвитку секторів економіки	5
1.2. Роль банків у забезпеченні сталого розвитку економіки країни.....	15
1.3. Особливості та етапи банківського кредитування аграрних підприємств	18
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ПРОЦЕСІВ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	29
2.1. Оцінка ролі аграрного сектору в розвитку економіки України.....	29
2.2. Тенденції розвитку процесів кредитування банками аграрного сектору економіки України	36
2.3 Організація кредитних операцій аграрного сектору в АТ „Райффайзен банк Аваль“	47
Висновки до розділу 2	62
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	64
3.1. Проблеми та необхідність розвитку кредитних відносин на сучасному етапі	64
3.2. Обґрунтування шляхів покращання процесів кредитування сільськогосподарських підприємств банками в умовах забезпечення сталого розвитку	69
Висновки до розділу 3	79
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ	91

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в ХХІ столітті кредит видається на будь-які цілі, і можна придбати практично все від мобільного телефону до квартири, і здійснювати покупки на позикові кошти стало нормою для багатьох українців.

В сучасної економіки кредит є невід'ємним елементом економічного зростання. Завдяки кредиту скорочується час на задоволення господарських та особистих потреб. Його використовують як великі організації, так і малі виробничі, сільськогосподарські і торгові підприємства. А також держави, уряди, і громадяни. Кредит - це основне джерело задоволення величезного попиту на грошові ресурси. Навіть при найвищому рівні самофінансування, при високорентабельному веденні господарства економічні суб'єкти часто відчують брак власних коштів для здійснення інвестицій і поточної основної діяльності. Необхідність у додаткових грошових ресурсах виникають при зриві реалізації готової продукції з тієї чи іншої причини, неблагонадійності постачальників і т.д. Залучення додаткових коштів стає особливо актуальним у зв'язку з глибоким технічним переозброєнням, що вимагає великих інвестицій.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є виявлення та аналіз проблем кредитування підприємств аграрного сектору економіки, а також розробка рекомендацій щодо поліпшення взаємодії банківського і аграрного секторів економіки на засадах забезпечення сталого розвитку економіки країни.

Для досягнення поставленої мети потрібно було вирішити такі теоретичні та практичні завдання, що визначили логіку роботи та її структуру:

- розглянути наукові основи сталого розвитку секторів економіки
- розглянути економічну сутність кредиту, роль банків у забезпеченні економічного розвитку

- розкрити особливості та етапи банківського кредитування аграрних підприємств;
- проаналізувати оцінку кредитування аграрного сектору економіки;
- розглянути організацію кредитних операцій аграрного сектору в АТ „Райффайзен банк Аваль“, способи та умови забезпечення повернення кредиту; розкрити порядок здійснення кредитних операцій і їх документальне оформлення;
- виявити проблеми та необхідність розвитку кредитних відносин на сучасному етапі, а також дослідити пропозиції щодо пільгових умов кредитування сільськогосподарських підприємств банком.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процеси кредитування банками аграрного сектора економіки.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади обґрунтування ролі банків у забезпеченні сталого розвитку аграрного сектора економіки України.

Методи дослідження. Методологічною основою даного дослідження є використання діалектичного, абстрактно-логічного, економічного, статистичного методів вивчення теоретичного і практичного матеріалів, системний підхід і аналіз кредитних відносин. Для забезпечення даної основи підготовлена електронна презентація.

Інформаційна база дослідження. В економічній літературі останніх років багато приділено уваги проблемі кредитування сільськогосподарських підприємств в Україні такими вченими, як М.Я. Дем'яненко, В.М. Алексійчук, П.А. Лайко, П.Т. Саблук, В.О. Паламарчук, М.І. Савлук, Т.Т. Ковальчук та інші.

ВИСНОВКИ

Проведене відповідно до поставленої метою та завданнями дослідження проблем кредитування підприємств аграрного сектору економіки, а також розробка рекомендацій щодо поліпшення взаємодії банківського і аграрного секторів економіки дозволяє зробити наступні висновки.

Отже, сталий розвиток повинен реалізовуватись у рамках ефективного функціонування ринкової системи та державного регулювання економіки, координації дій у всіх сферах життя суспільства. Комерційні банки як основа кредитної системи України виступають головними посередниками у взаємовідносинах між різними суб'єктами ринкової економіки, банки сприяють вільному переливу капіталів в економіці, виходячи із найбільш ефективних сфер їх застосування. Враховуючи те, що саме аграрний сектор економіки є важливою стратегічною галуззю держави, прийняття заходів сприяння її кредитному забезпеченню є основним завданням банківської системи в умовах розвитку ринкових відносин. Головна роль в організаційному механізмі управління банківським кредитним забезпеченням належить Національному банку України, грошово-кредитна політика якого є складовою загальноекономічної політики, ефективність якої сприяє створенню відповідних монетарних умов для зростання економіки та окремих галузей, серед яких сільське господарство.

Зміст кредитного процесу банку становить діяльність, притаманна процесу безпосереднього здійснення кредитних операцій, а також діяльність, спрямована на забезпечення організації виконання цих операцій найбільш ефективним чином.

У сільськогосподарських підприємствах існує недостатність коштів, які б перебували в обігу та спрямовувались на купівлю засобів захисту рослин і тварин, насіння, добрив, пального та придбання нової техніки, адже існуюча вже зношена та застаріла. В таких умовах тільки кредитування

сільськогосподарських підприємств дозволяє вирішити проблему, пов'язану із специфікою агропромислового виробництва як суб'єкта кредитування.

Підводячи підсумки розгляду перспектив розвитку аграрного сектора України в загальноєвропейському контексті можна сказати наступне. По-перше, виходячи з загроз світової продовольчої кризи, роль аграрного сектора економіки України буде підвищуватися незалежно від політичної кон'юнктури. По-друге, щоб зберігати лідируючі позиції на світових ринках продовольства вітчизняним виробникам необхідно прагнути до підвищення якості та безпеки продукції. По-третє, в експортних поставках України повинна переважати частка аграрної продукції більш високого ступеня переробки, що забезпечить мультиплікативний ефект розвитку суміжних галузей і створить додаткову додану вартість. По-четверте, прогнозуючи перспективи розвитку міжнародних економічних відносин, слід йти від риторики дуальності і взаємовиключення до пошуку спільних точок дотику, кооперації і добросусідського співробітництва.

За Даними Національного Банку України, кредити сільськогосподарським підприємствам зростає і на 6 листопада 2015 року становили 6,2 млрд. грн. Кредитування аграрного виробництва багатьма комерційними банками останнім часом розглядається як цікавий і перспективний напрямок. Не секрет, що аграрне виробництво є одним з найбільш активно розвиваються секторів економіки України, рентабельність аграрного виробництва по продукції сільського господарства за підсумками 2014 становила 20,6%. Цей сектор економіки приносить відчутний прибуток своїм власникам і відображає значну частку (до 10%) у виробництві внутрішнього валового продукту країни.

АТ «Райффайзен банк Аваль» пропонує спеціальні програми для агробізнесу, які допомагають їм розвиватися.

З урахуванням вищесказаного, а також на основі узагальнення вітчизняного та світового досвіду вискоєфективних ринків сільськогосподарських кредитів з метою вирішення досліджених проблем та ліквідації кредитного дефіциту у суб'єктів АПК, вважається доцільним проведення таких заходів:

1. Створення Фонду кредитної підтримки аграрного виробництва Україна за рахунок капіталу фінансово-кредитних товариств, банків і Міністерства аграрної політики та продовольства України на забезпечення фінансової підтримки виробників аграрної продукції;

2. Проведення оптимізаційної економічної політики з підтримки аграрного виробництва України в напрямку ціноутворення, що в свою чергу дозволить виробникам вчасно реалізувати продукцію і погасити заборгованість за кредитами;

3. Розробка державної політики щодо регулювання розвитку аграрного виробництва України на довгострокову перспективу. Дана політика повинна розглядати не тільки економічне регулювання, але й законодавче, тобто, розробка нормативної бази з регулювання ринку заставного майна, ринку землі, кредитування аграрних виробників і ряд інших питань, які сприяють зростанню економічних показників в аграрній галузі.

4. Забезпечити переважну спеціалізацію банків на обмеженому наборі фінансових послуг та адаптацію їх до обслуговування суб'єктів АПК (що значною мірою дозволить мінімізувати супутні ризики і адаптувати надані кредити до особливостей функціонування галузі).

5. Посилити роль застави землі (що зручно, коли в якості забезпечення кредиту. Неможливо надавати під очікуваний приплід худоби і матеріальні цінності сільськогосподарського виробництва).

6. Підвищити значимість аналізу фінансових звітів і ринку при прийнятті рішення про видачу кредиту.

7. Домогтися підвищення рівня управління ризиками та страхування ризиків при кредитуванні сільськогосподарських підприємств.

8. Забезпечити пролонгацію кредитних договорів або відстрочку платежів на період стагнації – до 1 року (що дозволить сільгоспвиробникам реалізувати продукцію за більш вигідними цінами).

9. Збільшити обсяги субсидіювання програм, спрямованих на стимулювання споживання ресурсів організаціями АПК (мінеральних добрив, дизельного палива, засобів захисту рослин). Дані заходи дозволять подолати тимчасові труднощі розвитку АПК та забезпечать досягнення значних конкурентних переваг продукції даної галузі, зміцнити не тільки продовольче самозабезпечення країни, а й активізувати завантаження суміжних галузей економіки.

10. Не відмінити спеціальний режим оподаткування податку на додану вартість.

Дані заходи дозволять подолати тимчасові труднощі розвитку АПК та забезпечать досягнення значних конкурентних переваг продукції даної галузі, зміцнити не тільки продовольче самозабезпечення країни, а й активізувати завантаження суміжних галузей економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Итоговый документ Конференции ООН по устойчивому развитию «Рио+20» «Будущее, которого мы хотим» [Электронный ресурс]. – Режим доступа:URL: www.uncsd2012.org/thefuturewewant.html.–Назва з екрана.
- 2.Costanza R., Folke C. Ecological Economics and Sustainable Development. Paper prepared for the International Experts Meeting for the Operationalization of the Economics of Sustainability. Manila, Philippines. 2011. July 28-30.
3. Попова О.Л. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / О.Л. Попова // НАН України; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2009. – 352 с.
4. Шавалюк Л. Міф про Україну – житницю світу. Чому аграрний сектор не може стати локомотивом економіки / Л. Шавалюк // Український тиждень. 15 серпня 2013. - № 33 (301).
- 5.Шубравська О.В. Чинники та індикатори сталого розвитку агросфери / О.В. Шубравська // Економіка АПК. – 2005. – № 12. – С. 15–20.
- 6.Попова О.Л. Теоретичні основи стійкого розвитку агросфери та формування адекватної української стратегії / О.Л. Попова // Збірник наукових праць ННЦ «Інститут землеробства УААН».–2010. Випуск 3.–С. 18–27.
- 7.Иванов В.А. Методологические основы устойчивого развития аграрного сектора / В.А. Иванов, А.С. Пономарева //Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. – 2011. – Вип. 4(16) – С. 109–121.
- 8.Мікула Н.А. Факторні впливи на сталий розвиток сільських територій прикордонних регіонів / Н.А. Мікула, С.І. Шахраюк-Онофрей // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. – 2013. – Вип. 1. – С. 237–246.
- 9.Буркинский Б.В. Экономико-экологические основы регионального природопользования и развития // ИПРЭЭИ НАН Украины. / Б.В.Буркинский, В.Н.Степанов, С.К. Харичков. –Одеса:Фенікс, 2005.–575с.

10. Банківські операції: Підручник. – 2 – ге вид., випр. і доп. / А. М. Мороз, М.І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2002 р.

11. Долгий Л. Роль і місце іпотечного кредитування в умовах відновлення агропромислового виробництва та реальне значення ціни землі як об'єкта застави // Вісник Національного банку України. – 2003. – № 1. – С. 26-27. (0,37 друк. арк.)

12. Долгий Л. Комерційні банки та маркетингова політика держави в галузі сільськогосподарського виробництва // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 10. – С. 18-20. (0,41 друк. арк.)

13. Долгий Л. Залучення позичкових грошей в АПК України // Вісник Національного аграрного університету. – 2002. – № 56. – С. 149-152. (0,24 друк. арк.)

14. Малахова О. Оптимізація діяльності банківських установ щодо організації депозитних операцій / Олена Малахова, Юлія Галіцейська // Світ фінансів.- 2010.- Випуск 3.- С.18-31.

15. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник / Валентина Миколаївна Шелудько.- 2-ге вид., стер.- К.:Знання, 2008.- 535 с.

16.Владичим У.В. Роль кредитування в економічному зростанні України // Фінанси України. – 2004. – № 1. – С 96.

17. Сомик А. В. Банківське кредитування сільськогосподарських товаровиробників: сучасний стан і проблеми розвитку [Текст] / А. В. Сомик // Економіка АПК : Міжнародний науково-виробничий журнал. - 2005. - N9. - С. 52-58

18. Кириченко О.А. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи / О.А. Кириченко, В.Д. Кудрицький // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5. – С. 207– 222.

19. Дем'яненко М.Я. Оцінка кредитоспроможності агроформувань / М.Я. Дем'яненко, О.Є. Гудзь, П.А. Стецюк // Київ: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2008. — с. 63.

20. Дьякон Ю. Ще раз про малий бізнес // Економіка України. — 2000. — № 7. — с. 47.
21. Бобров Є.А. Сучасний стан і перспективи розвитку кредитування малого бізнесу // Фінанси України. — 2004. — № 1. — С 104-105.
22. Колодізев О., Нужний К. Теоретичні аспекти управління економічною стійкістю підприємства // Галицький економічний вісник. — 2008. — № 1(16). — С. 53–59.
23. Мале підприємництво України: процес розвитку. — К.: Інститут Конкурентного суспільства, 2001.
24. Дибя М. І. Малий бізнес на ринку України // Маркетинг в Україні. — 2001. — № 1. — с. 12 – 14
25. Лопатинський Ю. М. Трансформація аграрного сектора: інституціональні засади. — Чернівці: Рута, 2006. — 344 с.
26. Аграрний сектор України - [електронний ресурс].// Міністерство Економіки України: забезпеченість сільськогосподарських виробників технікою - Режим доступу: http://agroua.net/statistics/statnews_t3_10339.html
27. Долинський С. В. Становлення і розвиток малого підприємництва на регіональному рівні // Економіка АПК. — 2003. — № 5. — с. 56 – 61.
28. Калашнікова Т.В. Стан і тенденції розвитку кредитного забезпечення аграрної галузі України / Т.В. Калашнікова // Фінанси України. — 2010. — № 10. — С. 29–37.
29. Національна програма розвитку малого підприємництва // WELCOM. — № 8. — с. 10 – 17.
30. Череп А.В., Кириченко Л.А. Проблеми визначення фінансового стану підприємств в умовах фінансової кризи. — 2008. — № 6. — С. 233–236.
31. Лопатинський Ю. М. Фінансові ресурси підприємств. -Чернівці: Рута, 1997. -79 с.
32. Шубко О. Ю. Банківська система України в організації іпотечного кредитування.

33. Кривоног О.Л. Банківське кредитування аграрних підприємств // Фінанси України. — 2005. — № 8.-С 101-105.
34. Кириченко О.А. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи / О.А. Кириченко, В.Д. Кудрицький // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 5. — С. 207– 222.
35. Ганначенко С.Л. Світовий ринок агропродовольства на сучасному етапі розвитку: перспективи для України. - www.nbuv.gov.ua/.../9_Gannachenko.pdf.
36. Халатур С.М. Основні тенденції розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції.
37. Статистичний щорічник України за 2014 рік. Державний комітет статистики / за ред. Осауленка О. г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://library.oseu.edu.ua/docs/StatSchorichnyk%20Ukrainy%202011.pdf>.
37. Обзор рынка зерновых. -www.zerno.org.ua/.../26-svitovyi-rynok-zvi.
38. Халатур С.М. Основні тенденції розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції. -www.nbuv.gov.ua.
39. Кон'юнктура та перспективи світових аграрних ринків: монографія / І.М. Волкова, О.М. Варченко, В.Є. Данкевич [та ін.]; за. ред. Т.О. Зінчук. — К.: Центр учбової літератури, 2013. — 670 с.
40. Микитенко І.А. Аграрний сектор України за умов становлення нової соціально-економічної системи — глобалізму // Економіка АПК. 2009. - № 2 - <http://www.info-prensa.com/article-534.html>.
41. Сайт Національного банку України: електронний ресурс: <http://www.bank.gov.ua/>
42. Печенюк Н. М. Економічна безпека України в контексті управління зовнішнім боргом держави / Н. М. Печенюк // Актуальні проблем
43. Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс] - 2010.- №7(208). - Режим доступу до журн.: <http://www.bank.gov.ua/Publication/econom.htm>
44. Кредитування сільськогосподарського виробництва. - [електронний ресурс] //Індекс Банк. — Режим доступу: <http://credit-agricole.com.ua/rus/for->

smallbusiness/loans/agriculture_credit/

45. Аранчій В.І. Особливості банківського кредитування аграрних товаровиробників в сучасних умовах / В.І. Аранчій // Вісник НБУ. – 2011– № 2. – С. 10–14.

46. Матеріали офіційного сайту ПАО «ВБР» . – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.vbr-bank.com.ua/ru/>

47. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. – 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).

48. Олійник О. Аналіз ринку кредитних послуг / Олена Олійник //Агробізнес сьогодні.- 2015.- №18(217).- С.50-52.

49. Матеріали офіційного сайту АТ «Райффайзен банк Аваль» . – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aval.ua/>

50. Матеріали офіційного сайту ПАТ КБ «Приватбанк» . – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://privatbank.ua/ru/>

51. Матеріали офіційного сайту АТ «Ощадбанк» . – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oschadbank.ua/ua/>

52. Матеріали офіційного сайту АТ «Укрексімбанк» . – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eximb.com/ukr/personal/>

53. Матеріали офіційного сайту ПАТ «Промінвестбанк» . – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pib.com.ua/>

54. Матеріали офіційного сайту ПАТ «Сбербанк Росії» . – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.sberbank.ua/>

55. Чорнобай О. Особливості кредитування аграрних підприємств в умовах ринкової економіки// Актуальні проблеми економіки – 2009. –№5– С.207–221.

56.Продовольственный прогноз [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.fao.org/giews/earthobservation/>

57.Чорна Н.П. Розвиток аграрного бізнесу в Україні в контексті впливу світового фінансово-економічної кризи / Н.П. Чорна // Актуальні проблеми економіки. - 2009. - № 11 (101). - с.40-48.

58. Березовик В.М. Проблеми розвитку кредитних відносин комерційних банків з підприємствами агропромислового комплексу України” // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – 2002. – № 2. – С. 291–295.

59. Гриценко Л. Банківська Система України: Сучасний стан прямування розвитку / Л. Гриценко, Є.Ю. Онопрієнко // Актуальні проблеми економіки. - 2010. - № 10 (112). - с.111-116

60. Шелудько Н.М.: Роль банковской системы в стимулировании экономического роста/ Н.М.Шелудько // Финансы Украины. - 2002. - № 3. - с.120-128

61. Калашнікова Т.В. Стан і тенденції розвитку кредитного забезпечення аграрної галузі України / Т.В. Калашнікова // Фінанси України. – 2010 –№ 10. – С. 29– 37.

62. Коробейников М. Зарубежная практика кредитования сельского хозяйства и её позитивное использование// Международный сельскохозяйственный журнал. — 2011. — № 4.

63. Олійник О. Теоретико-методологічні засади державного регулювання аграрного ринку // Економіка України. - 2005. - № 7. - С. 65-74

64. Кушмаєва В. В. Державна політика реформування аграрного сектору економіки / В. В. Кушмаєва // Державне управління: удосконалення та розвиток. [Електронний ресурс] Режим доступу:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=68>

65. Воронюк Т.А. Сучасний стан та перспективи розвитку сільськогосподарства в Україні / Т. А. Воронюк // [Електронний ресурс] Режим доступу:http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68342..

66. Худолій Л.М. Поліпшення фінансування малих підприємств аграрної сфери України. – / Л.М. Худолій, І.Л. Годованець / [електронний ресурс] // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – Режим доступу:<http://www.economy.nayka.com.ua /index.php?operation=1&iid=514/>

67. Рязнов О. Міжнародні фінансові потоки. Київ: Діло, 2007, 356 с.

68. Спецрежим ПДВ для АПК буде скасований з 01.01.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finbalance.com.ua/news/Spetsrezhim-PDV-dlya-ahrariv-bude-skasovaniy-z-1-sichnya-2017-roku---Kabmin>